

opusdei.org

Zelo človeški, zelo božji (3) – Iskanje Kristusovih čustev

V tem članku se bomo poglobili v jedro nauka o krepostih: kaj so, kako usmerjajo našo afektivnost in zakaj nas delajo bolj svobodne.

24. Okt. 2021

Jezusu je bilo postavljenih že nekaj vprašanj, izrečenih s ciljem, da bi se pri svojih besedah ujel v past. Gospod je odgovarjal na vsako posebej, ne da bi se vznemirjal.

Nazadnje poseže v besedo neki pismouk, presenečen nad vsem, kar je slišal. Navdušen nad Učiteljevim naukom javno zastavi vprašanje, ki mu že dolgo časa ni dalo miru: Kaj je v življenju najpomembnejše? On, ki je bil vajen natančno izpolnjevati tudi najneznatnejše predpise, je bil pri tem včasih zmeden: nikakor ni mogel dognati, kaj je bilo v vsem tem, kar je počel, bistveno. Zato se opogumi in izstreli svoje vprašanje: »Katera je prva od vseh zapovedi?« (Mr 12,28). Jezus hoče odmotati notranjost tega človeka, ki si iskreno želi biti srečen, ter uporabi svetopisemske besede, ki nosijo v sebi pridih zaljubljenosti: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega srca, iz vse duše, z vsem mišljenjem in z vso močjo« (Mr 12,30).

Jezus nam sporoča, da življenje tistih, ki verujejo v Boga, »ne more biti omejeno na tesnobno in prisilno pokorščino, temveč mora izhajati iz

ljubezni«. ^[1] Ljubiti s srcem, z umom, z dušo in z vsemi močmi ... ampak kako to doseči? Sveti Pavel je Filipljanom nakazal pot: »Isto čutenje [mišljenje] naj bo v vas, ki je tudi v Kristusu Jezusu« (prim. Flp 2,5); da bi na vsak dogodek, situacijo, osebo reagirali in ob tem čutili kakor Jezus. V duhu Kristusovih čustev se premagujejo notranje razprtije, ki držijo v šahu stabilnost ljubezni. Če bomo sledili Gospodovim korakom in se držali njegovih besed ter si poleg tega prizadevali čutiti kakor On, bomo dosegli tisto preprostost in srečo, po kateri je hrepenel pismouk.

Pomen našega notranjega sveta

Katekizem Katoliške cerkve nam pove, da so čustva oz. strasti »naravne sestavine človeških psihičnih pojavov, sestavljajo kraj prehoda in zagotavljajo vez med čutnim življenjem in življenjem duha«. ^[2] Navzoče so v življenju

vsakega človeka in zato so bile tudi v Kristusovem življenju. Zares, vemo, da je Jezus ob grobu svojega prijatelja Lazarja jokal (prim. Jn 11,35) in da se je silovito odzval na ravnanje prekupčevalcev, ki so jeruzalemski tempelj spremenili v tržnico (prim. Jn 2,3-17). Lahko tudi vidimo, kakšno veselje ga navdaja ob pogledu na preproste ljudi, ki sprejmejo evangelij (Mt 11,25).

Da bi mogli prav razumeti to področje naše afektivnosti, moramo najprej razlikovati med našimi *dejanji* na eni strani in med *čustvi* ali *strastmi* na drugi; oziroma, rečeno še drugače: med tem, kar *storimo*, in tem, kar *se nam zgodi*. Pravimo, da nekaj *storimo* takrat, ko samoiniciativno nekaj načrtujemo in to uresničimo: na primer, ko se odločimo in se začnemo učiti, ali ko gremo obiskat bolnega prijatelja. Drugače pa je takrat, ko nas preseneti nepričakovan odziv na

določeno situacijo: jeza spričo kakšne besede, ki se nam zdi žaljiva, žalost ob nenadni smrti drage osebe ali pa nevoščljivost ob misli na kaj dragocenega, kar bi si želeli imeti. Tem duševnim pojavom, do katerih prihaja, ne da bi se mi tako odločili, pravimo *čustva* ali *strasti*.

Ravno zato, ker jih ne izbiramo sami, čustva ne predstavljajo niti zasluge niti greha. To pa ne pomeni, da so vselej nevtralna, kajti »svojo moralno kvalifikacijo (opredeljenost) dobijo samo toliko, kolikor so dejansko odvisne od razuma in volje«;^[3] se pravi v tolikšni meri, kolikor si človek zanje aktivno prizadeva oziroma privoli vanje, tako da jih sprejme. Spontanost, s katero se v nas pojavljajo, prav tako ne pomeni, da za krščansko življenje niso relevantne, kajti v resnici se dogaja ravno nasprotno: čustva predstavljajo prvo sodbo o dogodku, ob katerem vzniknejo, in nakažejo

poznejšo smer ravnanja. Lahko pa jih polagoma oblikujemo tako, da bodo vedno bolj ustrezala temu, kar zares hočemo.

Na primer, ob dogodku, ki ga dojemamo kot dobrega, se pojavi čustvo veselja ali navdušenja, ki usmerja k dejanju, da v tej situaciji, denimo, zaploskamo ali da se kakšnemu človeku približamo. Po drugi strani nas ob dogodku, ki se nam zdi slab, obhajajo strasti, kot sta jeza ali žalost, ki zopet svetujeta, da z dejanjem izrazimo grajo ali se distanciramo. Seveda so tudi primeri, ko v določeni situaciji ne smemo zaploskati, čeprav je začetna sodba naših čustev pozitivna; včasih pa se bo tudi zgodilo, da bomo kot žalitev dojeli nekaj, kar to dejansko ni, in takrat bi bilo narobe, če bi privzeli držo zavračanja. Zato lahko rečemo, da kadar strasti vsebujejo sodbo, ki ustreza resnici, pripomorejo h krščanskemu življenju, ker človeku

omogočajo, da dela dobro na spontan način; kadar pa je v njih zmotna sodba, so za krščansko življenje ovira.

Na vsak način lahko človek, ki občuti strasti, osnovane na zmotnem dojemanju stvarnosti, kljub temu dela dobro, tako da se temu čustvu upre s silo. Vendar ni mogoče vse življenje hoditi navkreber, se nenehno boriti proti sunkom slabih strasti ter delati, kar nam ne ugaja, ali pa vedno zavračati nekaj, k čemur se nagiba naša afektivnost. Boj, ki je usmerjen proti lastnim čustvom, lahko hitro privede do malodušja ali izčrpanosti. Če človek ne uspe vzgojiti tega notranjega sveta, mu naposled postane težko razločevati, kaj je dobro in kaj slabo, ker se um omrači in potem marsikdaj zlahka popusti čustvom, kakor se pač pojavijo, ne da bi jih pretehtal.

Vzgoja čustev

»Vzgajati pomeni uvajati v življenje, veličina življenja pa je začenjanje procesov. Mlade je treba učiti, kako začenjati procese, ne pa zasedati prostore!«^[4] Tako je papež odgovoril učiteljici na srečanju z učiteljskim zborom neke šole. To priporočilo velja tudi za oblikovanje afektivnosti, katerega cilj ni enostavno brzdati slabe strasti ali blokirati določena vedenja, temveč stremi k temu, da svetu čustev polagoma dá obliko, zato da bi nam vzgibi, ki se spontano pojavljajo v nas, pomagali delati dobro na hiter in naraven način. Vzgajati čustva pomeni začeti proces, ki nas bo privedel do tega, da bomo bolje sprejemali božjo milost in se tako poistovetili z Jezusom. Urejena afektivnost omogoča, da radi delamo, kar je dobro; ustvarja možnost, da se tisto, kar nam je všeč početi, skoraj vedno ujema s tem, kar ugaja Bogu.

Da bi mogli vzgajati čustva, jih je treba poznati, razumeti, zakaj do njih

pride. Bili smo ustvarjeni z naravno nagnjenostjo k temu, kar je za nas dobro: nagon po preživetju, spolna težnja, želja po spoznavanju, potreba po delu in prijateljstvu, iskanje smisla in presežnosti itd. Vse te naravne težnje so kakor sila, ki prihaja iz nas in išče, kar potrebujemo. Kadar je težnja potešena, to povzroči pozitivno notranjo resonanco, ki ji rečemo čustvo: veselje, hvaležnost, pomirjenost ... Ko pa težnji ni ugodeno, se pojavi negativen občutek: jeza, zmedenost, pesimizem ...

Vendar sta tu še dva dejavnika, ki svet čustev deformirata in ovirata uglašeno delovanje naše duše. Prvi je nered, ki ga je v težnjah povzročil greh; milost opravičenja v Kristusu sicer izbriše krivdo, ne povrne pa nam v istem trenutku tudi celotnega reda željá: to je pot, ki jo bo treba postopno prehoditi. Drugi dejavnik je

pri posameznih osebah različno izrazit: odvisno od vzgoje, od družbenega okolja in od osebnih grehov se lahko sestav naših téženj še nadalje deformira. Da bi popravili ta nered in preprečili nastanek negativnih čustev, bomo morali sestopiti vse do najgloblje ravni človeške osebnosti in jo usmeriti k dobremu. To pa dosežemo s pomočjo kreposti.

Kaj so kreposti

V začetku 14. stoletja je Giotto s freskami poslikal notranjščino neke kapele v Padovi, ki jo danes prištevajo med najpomembnejše svetovne umetnine. Na stranskih stenah so upodobljeni prizori iz Jezusovega in Marijinega življenja, od oznanjenja do vnebohoda. Vse se steka proti zadnji steni, ki prikazuje konec sveta: poslednjo sodbo z vsemi blaženimi na Kristusovi desnici, pogubljene pa na njegovi levici. Tam

je še nekaj več: na straneh sta na spodnjem delu, ki je najbližje opazovalcu, dve zaporedji sedmih podob, ki pravzaprav ne spadajo v zgodovino odrešenja. Gre za personifikacije sedmih kreposti in sedmih glavnih grehov. Zdi se, da je v tem sosledju podob, razvrščenih na obeh straneh v veličastvu prikazanega Gospoda, umetnik hotel upodobiti človeško sodelovanje v tej božanski zgodbi: našo sposobnost, da olajšamo ali otežimo delo milosti.

V tem pogledu, pravi sv. Jožefmarija, so na svetu mnogi ljudje, »ki morda niso imeli priložnosti, da bi slišali božjo besedo, ali pa so jo pozabili. Toda njihova naravnost je človeško iskrena, zvesta, sočutna, poštena. In drznem si trditi, da je tisti, ki združuje vse te pogoje, tik pred tem, da bo velikodušen tudi do Boga; človeške kreposti so namreč temelj nadnaravnih.«^[5]

Ampak kaj so te kreposti? Jih lahko posedujemo tako, kakor zgrabimo z roko kakšno stvar, si nadenemo oblačilo ali obujemo čevlje? Na neki način to drži: razum in volja, ki sta naši duhovni sposobnosti, imata možnost posedovanja. Sicer ne gre za materialne stvari, pač pa za lastnosti, ki se v primeru, da pridobijo stabilnost, imenujejo dobri *habitus* oziroma krepost. Te lastnosti niso vidne, kakor so vidne oblike in barve, vendar zlahka zaznamo njihovo navzočnost v človeku. Na primer, matematik z lahkoto izvaja izračune in operacije, ki jih kdo drug, ki matematike ni študiral, ne zmore niti dojeti. Matematik *ima* neko znanost, ki je umska krepost. Zmeren človek, da navedemo še en zgled, je in pije samo toliko, kolikor je razumno, ne da bi se moral pri tem posebej naprezati, zato ker *ima* moralno krepost, imenovano zmernost. Kdor nima v lasti tega *habitusa*, bo le stežka, z naporom uspel obdržati

razumno mero pri hrani in pijači; in nasprotno: človeku, ki ima grešno nagnjenje, ki nasprotuje zmernosti, to je požrešnost, se bo hitro zgodilo, da bo pojedel več, kot bi moral.

Moralne kreposti imajo tri temeljne razsežnosti. Prva je umske narave: ker kreposti uravnavajo odzive, je najprej potrebno *poznavanje* nekega življenjskega sloga, lastnega človeku, ki hodi za Kristusom. Krepost uboštva, na primer, predpostavlja poznavanje vloge, ki jo v kristjanovem življenju imajo gmotne dobrine. Druga razsežnost kreposti je povezana z afektivnostjo: kreposti vstopajo v težnje, ki stremijo k posameznim konkretnim dobrinam, jih polagoma spreminjajo in dosežejo, da se njihovo spontano gibanje približa slogu krščanskega življenja. To se doseže s ponavljanjem dejanj, ki so istočasno svobodna, skladna s krepostnim ravnanjem in storjena ravno zato,

ker so dobra. Namreč dejanja, ki so videti dobra, vendar so izvršena iz strahu, prikladnosti ali iz drugih razlogov, ki niso usmerjeni k dobremu, ne bodo spremenila človeških téženj v nekaj krepostnega, ker ne bodo oblikovale afektivnosti. Tretja razsežnost kreposti pa je to, da ustvarjajo nagnjenost k dobremu: kreposten človek ima posebno sposobnost in ostrino, da razločuje med dobrim in slabim, tudi v kompleksnih in nepričakovanih situacijah.

Kreposti nas osvobajajo

Ko se Jezus predstavi kot dobri pastir, s podobo, ki je njegove poslušalce spominjala na prihod odrešenika njihovega ljudstva, reče: »Prišel sem, da bi imeli življenje in ga imeli v obilju« (Jn 10,10). To obilno in polno življenje nam daje božja milost, ki se opira na naše hrepenenje po tem, da bi odkrili in

jemali najboljše od tega, kar nas obdaja. Zato nas posedovanje teh kreposti dela svobodnejše; korak za korakom nas spreminja v bolj prilagodljive osebe, ki znajo odkriti način za uresničevanje dobrega v najrazličnejših situacijah. Kreposti nas osvobajajo, ker nam omogočajo izbirati med različnimi dobrinami, ki se nam ponujajo. Nasprotno pa so pregrehe nekaj togega, ker povzročajo avtomatizem, reakcije, ki se jih je težko znebiti.

Poistovetenje s Kristusom, k čemur nas spodbuja Sveti Duh, vključuje pridobivanje in utrjevanje kreposti, ki jih je učil Jezus: tako božjih oz. teologalnih kreposti kot tudi moralnih. Tukaj smo govorili o slednjih, ki ponovno prinašajo red v notranji svet čustev, ki so izrednega pomena za krščansko življenje. In vendar je gonilo in korenina vseh teh kreposti ljubezen. Brez nje bi bilo vse ostalo videti kakor teža, ki

obremenjuje svobodo. Kadar človek iskreno želi živeti za Očetovo slavo, kot je živel Kristus, tedaj ta ljubezen nežno vodi njegove izbire, tako da postajajo vse bolj podobne Jezusovim. Zapoved, s katero je Jezus odgovoril pismouku – ljubi Boga z vsem srcem in z vso močjo – ne pozna prisiljene pokorščine. Potrebuje sinove in hčere, ki se podajo v prijetno nalogo, ker čutijo, kakor čuti Jezus.

Ángel Rodríguez Luño

[1] Frančišek, Angelovo češčenje, 25. 20. 2020.

[2] Katekizem Katoliške cerkve, št. 1764.

[3] Katekizem Katoliške cerkve, št. 1767.

[4] Frančišek, Govor, 6. 4. 2019.

[5] Sv. Jožefmarija, *Božji prijatelji*, št. 74.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sl-si/article/zelo-cloveski-zelo-bozji-3-
iskanje-kristusovih-custev/](https://opusdei.org/sl-si/article/zelo-cloveski-zelo-bozji-3-iskanje-kristusovih-custev/) (18. Mar.
2026)